

‘Als een kat lig ik op de loer, voor die éne flits die de hele situatie samenvat’

Gefotografeerd worden is soms een intieme bezigheid. Er zijn fotografen die klikklak hun plaatje schieten en weer vertrekken. Binnen een kwartiertje zit hun werk erop. Ze nemen genoeg met de buitenkant. Wat je ziet is wat je krijgt, de essentie van de fotografie. Maar er zijn ook fotografen die de binnenkant naar buiten willen halen. Of je wilt of niet. Hun foto's laten zien wie je bent, wat je bent, hoe je bent. *Lieve Blancquaert* is zo'n fotograaf.

TEKST: RICK DE LEEUW | BEELD: MERLIJN DOOMERNIK

Lieve Blancquaert (1963) is een van de meest toonaangevende Vlaamse fotografen van haar generatie. Als documentairemaker oogstte ze veel lof met haar tv-reeksen *Birth day* en *Wedding day*. Een gesprek over ambitie, waardigheid en de voortschrijdende tijd.

“Een Vietnamees meisje rent over straat. Naakt. Donkere rookwolken op de achtergrond. Haar huid is verschroeid door napalm. Amerikaanse soldaten met geweren in de aanslag lopen achter haar. Ze schreeuwt het uit van pijn en angst. Zwart-wit. Het gezicht van de oorlog. Ik was 9 jaar toen ik die foto in de krant zag. Kim Phúc, het Vietnamese meisje op de foto was precies even oud als ik. Onvoorstelbaar. Ik was kapot van dat beeld, dagen achtereen. Niet alleen door de verschrikking van de oorlog, maar ook omdat één enkele foto zo'n verpletterende indruk kon maken. Later zag ik foto's uit Auschwitz, foto's uit Afrika. Verscheurende beelden. Foto's die mij gevormd hebben. Ik wist al jong dat ik fotograaf wilde worden, een fotograaf die zulke beslissende foto's maakte. Ik wilde de wereld veranderen en was ervan overtuigd dat het me zou lukken. Ik ging deze gruwelijke kutwereld tot een betere plek maken voor ons allemaal. Als je jong bent, moet je een heilig geloof hebben in de toekomst. En ik geloofde werkelijk dat het me ging lukken. Optimisme is het grootste voorrecht van de jeugd. Ik was ontzettend naïef, op het onnozele af. En gelukkig maar.”

Menswaardig

“Mijn techniek heb ik door de jaren heen natuurlijk ontwikkeld en verfijnd, maar mijn thema's zijn onveranderd. Ik fotografeer nu meer dan veertig jaar, en eerlijk gezegd ben

ik steeds op zoek naar hetzelfde beeld en hetzelfde verhaal. In mijn werk staat de gekwetste mens centraal. Ik fotografeer mannen, vrouwen en kinderen die zich staande moeten zien te houden. Vaak in de rafelrand van onze samenleving, mensen die op de vlucht zijn, mensen die verstoten zijn. Ik voel me sterk verwant met de verliezer. Steeds meer. Jaren geleden was ik in Kenia, om in de sloppenwijken van Nairobi mensen met aids te fotograferen. Het moesten heftige foto's worden, die samen een aanklacht moesten vormen tegen het onrecht in de wereld. Confronterend. Ik portretteerde ze in hun mensonwaardige omstandigheden. Zittend in hun eigen vuil, uitgemergeld en hulpeloos. Het was afschuwwekkend. Maar gaandeweg voelde ik weerstand in mij groeien. Het klopte niet. Door ze op die manier te fotograferen, ontkende ik hun menselijkheid. En daarmee uiteindelijk ook de menselijkheid van mezelf. Want het mededogen dat ik voor ze voelde, zag ik niet terug in mijn foto's. En veel liever dan afschuw wilde ik compassie opwekken. Maar mensen die er geknakt en illusieloos uitzien, wekken eerder afschuw dan compassie op. Na een paar sessies heb ik alles overboord gegooid en ben opnieuw begonnen. Ik wilde die mensen met mijn foto's optillen uit hun lot, al was het maar voor even. Ik wilde ze de aandacht schenken die ze nog maar zelden kregen. Ook stervende mensen op een vuilnisbelt in Nairobi hebben hun trots. Daar moest ik naar op zoek gaan. Ik moest de ziekte en de ellende van ze afpellen. Laag voor laag, om de schone kern over te houden. Het werd door die manier van werken een intense reeks, voortgekomen uit intense ontmoetingen. Stuk voor stuk. Het was het tegenovergestelde van rampenfotografie, opeens ging het

om verbinding, gebaseerd op gelijkwaardigheid. De menselijke waardigheid, daar draait het uiteindelijk om. Zowel binnen de fotografie als daarbuiten.”

Ontmaskeren

“Een vertrouwelijke sfeer is een vereiste, zowel voor een documentaire als voor een goede fotosessie. Zonder wederzijds respect is er geen basis. Daar bestaat geen vast recept voor, ieder mens is anders. Mijn werk is zeer tijdsintensief. De mensen die ik fotografeer moeten eigenlijk vergeten dat ik er ben. Als ik het dagelijks leven wil vastleggen, moet ik er onderdeel van worden, anders wordt het een toneelstukje. Geloofwaardigheid is de belangrijkste maatstaf voor mijn werk. Als ik fotografeer ben ik enorm sensitief. Als een kat lig ik op de loer, voor die éne flits die de hele situatie samenvat. Dat is voor mij fotografie op zijn best, zielsgelukkig kan ik daarvan worden. De jager en de prooi. Primaire emoties. Als ik beet heb, durf ik soms door te

‘Ik was ontzettend naïef, op het onnozele af. En gelukkig maar’

duwen. Ik ken dan weinig schaamte, dan wil ik het onderste uit de kan. Ik wil voorbij het harnas zien te geraken, om te zien wie er werkelijk schuilgaat achter de ingestudeerde glimlach. Ontmaskeren, maar dan in de positieve zin. Omdat ik weet dat we op weg zijn naar een foto die recht doet aan degene die ik portretteer. Fotografie is een daad van vertrouwen.”

Die ene bloem

“Mijn persoonlijkheid keert altijd terug in mijn werk. Hoe ik in het leven sta en hoe ik de wereld om mij heen ervaar, bepaalt mijn ►

1963

Wordt in Sint-Amandsberg bij Gent geboren

1980

Studeert film en fotografie aan de Koninklijke Academie voor Schone Kunsten te Gent

1985

Werkt voor kranten als *De Morgen*, *De Standard* en *de Volkskrant*

1994

Begint een relatie met regisseur Nic Balthazar

1998

Geboorte van hun dochter Martha

2000

Geboorte van hun zoon Boris

2003

Maakt met Betty Mellaerts 't boek *Vrouw*

2006

Maakt met Annemie Struyf het boek *Mijn status is positief*

2008

Maakt met journaliste Anna Luyten het boek *Twee borsten*

perspectief. Ik zoom graag in op het onvolmaakte. Daar zit de ontroering. Mijn journalistieke werk focust nooit op de actie, altijd op de gevolgen van de actie. Tijdens de genocide in Rwanda wilde ik niet het expliciete geweld in beeld brengen. Dat werd door anderen al gedaan, soms op het obscene af. Ik ben meer geïnteresseerd in de tragedie die het gevolg is van dat geweld. Ik zocht de zijpaden. Ik fotografeerde een dorp waar alle mannen waren vermoord. Natuurlijk was daar onbeschrijfelijk veel woede en verdriet, maar liever richtte ik me op de weerbaarheid van die vrouwen. Door hun veerkracht en doorzettingsvermogen te tonen, gaf ik ook mezelf een mogelijkheid om mijn beroep leefbaar te houden. Want ik wil niet kapot gaan aan deze job, ik moet op de meshopen van het bestaan die ene bloem trachten te vinden die tegen de verdrukking in wat schoonheid en troost brengt. Een reden om verder te gaan. Hoe kan ik omgaan met deze verziekte wereld? Hoe kan ik hier kinderen op gezet hebben? Die vraag moet ik mezelf in eer en geweten blijven stellen. Om kort te gaan: hoe houd ik het cynisme buiten de deur? En ik moet eerlijk toegeven: dat is niet altijd gemakkelijk.”

Wereld verbeteren

“Ik zie mijn kinderen zó graag. Er is niets in de wereld dat daarbij in de buurt komt. Voor mijn zoon en mijn dochter voel ik een liefde die ik voor niemand anders ken. Ze geven een extra dimensie aan mijn bestaan. Maar tegelijkertijd sla ik mezelf af en toe voor mijn kop dat ik ze op deze wereld gezet heb. Want welke toekomst ligt er voor hen in het verschieft? Het grote beeld stemt weinig hoopvol. Europa, het Midden-Oosten, de verkiezingen in Amerika, het klimaat. Grote problemen komen op ons

af. Ik denk weleens: had ik maar geen kinderen, dan kon ik rustig leven en gerust sterven, dan was de toekomst van de planeet niet mijn zorg. Maar nu heb ik het gevoel dat ik eerst de rotzooi van al die anderen moet opruimen voordat ik deze wereld verlaten kan. Dat is een totaal andere Lieve dan de Lieve die op haar 16de met haar camera onder de arm wel eens even de wereld zou verbeteren. Maar ik heb de wereld niet veranderd, de wereld heeft mij veranderd. En ik denk ons allemaal.”

Baf!

“Ik ben soms bijna doorzichtig van gevoeligheid. Veel mensen hebben dat naarmate ze ouder worden. Om het leven dragelijk te houden, maken ze daarom hun wereld kleiner. Ze lossen langzaam op in een wolk van breiwerk en kruiswoordraadsels, maar zo ver ben ik nog niet. Ik heb meestal het gevoel dat het leven nog moet beginnen. Als ik 's ochtends uit een diepe donkerte ontwaak, ben ik er regelmatig van overtuigd dat ik 30 ben. Dan schrik ik enorm en doe er een paar seconden over om twintig jaar ouder te worden. ‘Baf! Je bent 52, het zit er al bijna op!’ Dat zijn heftige ochtenden. Maar meestal sta ik ervan te kijken dat ik het gehaald heb. Toen ik 6 was, lag ik in bed en rekende uit in welk jaar ik 40 zou worden. Toen leek dat een eeuwigheid ver weg, nu ben ik de 40 al lang gepasseerd. Tijd speelt vreemde spelletjes met onze geest.”

Losgegaan

“Mijn ouders zijn gescheiden toe ik 10 was. Een unicum in ons dorp toentertijd. Schande. Mijn resultaten op school kelderden. Van een goede leerling veranderde ik in een probleemgeval. De psychologische begeleiding was nihil. Constant had ik het gevoel dat ik me ►

‘Ik zie mijn kinderen zó graag. Er is niets in de wereld dat daarbij in de buurt komt’

‘Ik droom ervan om als een ongelooflijk supertoffe bitch te eindigen’

2010

Maakt de documentairereeks *Made in Belgium*

2013

Komt met *Birth day*

2015

Wedding day komt uit

2016

Krijgt de Van Acker Prijs uitgereikt

2016

Wint de eerste prijs op het Hamburgse WorldMediaFestival in de categorie Society and Social Issues

2016

Stelt de expositie *Ecce Homo/Zie daar de mens* samen in M-Museum Leuven

NPO zend onlangs *Wedding day* uit. En vorig jaar al *Birth day*. Een trailer zien van beide documentaireseries of meer lezen en horen over Lieve Blancquaert? Kijk op Zin.nl/blancquaert

aan de rand van de goot moest vastklampen, om niet te verzuipen. Een poel van negativiteit, zowel thuis als op school en in het dorp. Met mijn vader heb ik geen contact meer. Ik heb heel lang naar een vaderfiguur verlangd. Tot ik zwaar teleurgesteld werd door de man die mijn vader is. Hij leeft nog, maar ik weet niet hoe het met hem is. Ik ken hem niet meer. Dat is af en toe heel moeilijk. Het was nieuwjaarsdag, een jaar of tien geleden. De gehele familie was verzameld rond een mooi gedekte tafel. Kristallen glaswerk, gepoetst zilver, blinkend porselein, de kalkoenen stonden te garen in de oven. Tijdens het aperitief ben ik losgegaan, ik was niet te stoppen. Ten overstaan van iedereen heb ik mijn vader tot de grond toe afgebrand. In een tirade van een half uur heb ik veertig jaar onverteerd verdriet over hem uitgestort. Alles kwam naar boven. Die dag is niet feestelijk geëindigd, laat ik het mild zeggen. De botsing was compleet, de scherven niet meer te lijmen. Mijn psychiater heeft me gezegd dat het de juiste beslissing was.

Kinderen kunnen ziekelijk loyaal zijn aan hun ouders. Het kader waarbinnen je opgroeit is lange tijd het enige kader dat je kent. Pas later, als je wereld groter wordt, besef je welke patronen er in je manier van denken zijn ingesleten. En soms zitten ze zo diep gegroefd dat je niet meer over de randen heen kunt kijken en denk je van lieverlee dat ze onderdeel zijn van het bestaan. Ik probeer het te verwerken, maar mijn jeugd draag ik als een steen op mijn maag mee, dat verdriet is een deel van mezelf geworden. Dat gevoel van isolement en afwijzing uit mijn puberjaren verklaart misschien wel mijn kijk op de wereld. Het is de blik van de buitenstaander, hoe graag ik er ook bij wil horen. Toen ik besliste

om kinderen te maken was dat vooral omdat ik honderd procent zeker wist dat de man met wie ik die kinderen maakte een goede vader zou zijn. En dat is ook gebleken. Wat die man voor mij als man zou betekenen, dat risico durfde ik wel te nemen, maar als vader van mijn kinderen moest ik absoluut zeker zijn van mijn zaak.”

Majesteitelijk

“Ik wil ongelooflijk goed oud worden. We bakken er momenteel echt niets van, hier in het westen. Ouderdom staat in een zeer slecht daglicht, en daar wil ik iets aan veranderen. Waarom schrik ik 's ochtends omdat ik 52 ben? Omdat het in onze cultuur zit ingebakken. Oud zijn is niet oké. Onvruchtbaar, over de datum, niet rendabel, afvoeren. Met dat vonnis wil ik niet de laatste dertig of veertig jaar door het leven moeten zwoegen. De komende twee jaar werk ik aan een groot project rond ouder worden en sterven. Hoe doen ze dat in andere culturen, hoe worden ouderdom en dood in de rest van de wereld ervaren? In Marokko, bij de Berbers, draagt de oudste vrouw van het dorp de sleutel van de voorraadkast. Om maar een voorbeeld te noemen. Ik sta met een voet op de drempel van mijn naderende ouderdom, maar ik moet nu al gaan beslissen hoe ik die deur ooit ga openzwieren. En ik ben zeker van plan om dat majesteitelijk te doen. Ik droom ervan om als een ongelooflijk supertoffe bitch te eindigen. Op mijn 80ste wil ik nog steeds relevant zijn met wat ik maak. Ik heb geen pensioenleeftijd op mijn carrière geplakt, want mijn werk en mijn leven vallen op aangename wijze samen. Als je een montage maakt van al mijn foto's, krijg je een portret van mij. Die camera, dat ben ik.” ■